

Пише:
Саја
Бошњак

Ванкувер, април 2009.

DANI SRPSKE KULTURE 2009.

Koncertom Zvonka Bogdana, o kome smo pisali u prošlom broju, otpočeli su *Dani srpske kulture u Britanskoj Kolumbiji 2009.* Manifestacija koju je veoma ambiciozno zamislio i realizovao Aleksandar Milojević, uz pomoć *Srpske omladinske zajednice* i lokalnih sponzora, odvijala se pretežno tokom meseca marta u Vanuveru, Viktoriji i Keloni, a zatvoriće se krajem aprila izložbom naših slikara u Francuskom kulturnom centru u Vanuveru. U cilju privlačenja kanadske publike, pored standardnih prostora tj. dve srpske crkve u Vanuveru i crkve Sv. Ilije u Keloni, kulturni sadržaji su prezentovani u "neutralnim" lokacijama od kojih je najzanimljivija *Hristova katedrala* u centru Vanuvera, gde je 14. marta nastupila Jelena Milojević, virtouz na harmonici.

U okviru programa pod naslovom *Umetnost harmonike* Jelena je demonstrirala širok spektar mogućnosti koje pruža ovaj instrument, koga smo najčešće navikli da vidamo po folk orkestrima. Jelena je za ovu priliku izvela repertoar dela komponovanih specijalno za harmoniku, klasičnih i modernih kompozitora: Grotea, Kusiakova, Angelisa, Nordhajma, Derbenka i Vlasova. Naravno, zanimljiva kompozicija *Pet pogleda na Arhipelag Gulag*, poslednjeg sa gornje liste, omogućila je Jeleni da pokaže svu originalnost svog sviranja. Pored klasičnog proizvođenja tonova pritiskom na dirke, u čemu je Jelena dostigla vrhunsku zanatsku tehniku, ona nam je pokazala da se na harmonici mogu dobiti i još neki neobični zvučni efekti, kao što je huk vetra kroz sibirsku pustinju ili topot čizama logorskih stražara po zamrznutoj ruskoj stepi. Na momente se činilo kao da harmonika priča sablasnu priču o milionima izgubljenih duša u bespućima Staljinovih gulaga, a emotivnost Jeleninog izvođenja i strasna gestikulacija prilikom sviranja još više su doprineli autorski sračunatoj dramskoj dimenziji ovog muzičkog dela. Program je završen svetskom premijerom kompozicije *Deset godina kasnije* Jeleninog supruga, gorepomenutog Aleksandra Milojevića, po vokaciji takođe harmonikaša. Kao specijalan gost na klarinetu nastupio je Milan Milošević, koji se u poslednjih nekoliko godina etablirao kao jedan od vodećih izvođača ovog instrumenta u Vanuveru, a bogami i u Kanadi. Bilo je lepo videti šaroliku kanadsku publiku koja je iskrenim aplauzom ispratila svaku Jeleninu numeru, a posle koncerta opkolila Jelenu i Milana postavljajući im gomilu pitanja. Na kraju krajeva, tužan zaključak koji nam se neizbežno nameće je da je zahvaljujući bespuću politike srpske države u poslednjih dvadeset godina "arhipelag Srbija" ostao bez još jednog autentičnog umetnika tj. umetnice, a taj trend se i dalje nastavlja. Lepo je to što Jelena nastupa pod firmom *Dani srpske kulture*, ali – da se ne lažemo – i ona i Milan Milošević su danas zapravo kanadski umetnici.

Dokumentarni festival srpskog filma održan je u dva termina: 8. marta u Keloni i nedelju dana kasnije u amfiteatru Srpskog kulturnog centra u Brnabiju. Prikazano je šest filmova, među kojim su bila dva-tri zaista zanatski i sadržajno jaka. Prvi film po rasporedu *Jelenin svet* pokazao nam je lice i naličje sportskog uspeha teniserke Jelene Janković. Režirala ga je takođe žena (kažu da žena ženu najbolje razume) Tanja Brzaković koja je sa, moram priznati, relativnim uspehom napravila portret jedne mlade devojke u jednom trenutku njenog života. Jelena je u filmu više pokušavala da glumi sebe nego što je to bila ona, a samo u nekim kadrovima uspela je da nas približi svom unutrašnjem biću. Najbolji momenat filma je kada se mlada devojka i njena majka prisećaju rastanka i Jeleninog odlaska u Ameriku u teniski kamp Nika Boltijerija. Prisećajući se svoje samoće, otuđenosti od porodice i trauma koje je morala da savlada Jelena je nekontrolisano briznula u plač i time pokazala svu surovost modernog sporta i amoralnog sistema u kojem funkcioniše. Ne verujem da ti milioni dolara koje zaraduje od tenisa i svi oni masovni dočeci u Beogradu mogu da nadoknade izgubljeno detinjstvo jedne devojčice. I ne sama njeno.

Kosovo: Možete li zamisliti? Borisa Malagurskog nastao je kao reportaža sa njegovog prošlogodišnjeg putovanja po, hm...izaberite sami jedan od ova dva ponuđena kvalifikativa: 1. južnoj srpskoj pokrajini (ako želite da zatvorite oči pred stvarnošću) 2. novonastaloj "državi" na Balkanu (ako rešite da pogledate toj stvarnosti u oči). Koristeći tehniku novinarske ratne reportaže (poluinkogniti intervjui sa preostalim Srbima po enklavama na Kosovu, tajni snimci iz automobile u pokretu...) autor je stavio još jednu kockicu u mozaik tragične kosovske priče o vekovnom nerazumavanju i trvenju između dva naroda i njihovih političkih aspiracija, koje je kluminiralo ratom iz 1999. godine i egzodusom, prvo Albanaca, pa onda Srba sa Kosova. Intervjui sa Srbima i sa jednom mladom Albankom ne ostavljaju nas u nadi da će, bar u bliskoj budućnosti, na Kosovu biti sreće, pre svega za Srbe, a bojim se i za Albance, koji su i sami pritisnuti bezakonjem, nezaposlenošću i nedostatkom perspektive za pristojan i civilizovan život. Naravno, autor filma je fokusiran na Srbe i njihove muke, što ga dovodi u nezahvalnu poziciju (bar kad je o svetskom auditorijumu reč, kojem je, koliko shvatam, film prevashodno namenjen) da bude protumačen kao jednostran, a pomalo i izneverava preciznost naslova filma, za koji bi bilo adekvatnije da stoji: *Srbi na Kosovu: Možete li zamisliti?* U svakom slučaju hrabar pokušaj da se sa lica mesta odslika aktuelni položaj Srba na Kosovu.

Putnik kroz vasionu i vekove o na-

šem svetski poznatom naučniku Milutinu Milankoviću više je ličio na neku emisiju iz obrazovnog programa Televizije Beograd, što je uzimajući u obzire kvalitet koji su nekad imale emisije proizvedene u toj redakciji, više kompliment nego kritika. Uz zanimljivu naraciju prikazani su Milankovićev životopis i njegova glavna naučna dostignuća u koje spadaju izrada do sada najpreciznijeg astronomskog kalendara, objašnjenje pojave ledenog doba i uvođenje novih metoda u nauku o klimatskim promenama na Zemlji. Predavanje o Milankoviću koje će se održati u crkvi na 63. ulici večeras, na dan kada predajem ovaj tekst, dopuniće naša saznanja o Milankoviću, a održaće ga geofizičar dr. Vladimir Miličević, koji već dugi niz godina izražuje Milankovićev rad.

Đurđija Živković

Film *Ko spava kod orla i dva lava?* ostavio je na mene najdublji utisak ne samo svojim izuzetnim kvalitetom, nego i jednim posebnim detaljem. U momentu kad autor intervjuje jednog od istoričara u pozadini sam prepoznao polupane prozore na vojničkoj spavaonici u kojoj sam proveo dvaneest meseci svog švejkovanja. Samo što me nije srčka udarila kada sam shvatio da obojica stoje nasred nekadašnje piste u kasarni *Vojvoda Radomir Putnik* u Kragujevcu, tačno na mestu gde smo svako jutro podizali trobojku sa petokrakom i mrzeli Zdravka Čolića koji se iz raglasa drao...*ili s pjesmom umesto jauka, družu Tito mi ti se kunemooooo...* No, na stranu ovaj lični moment, odličan film Kragujevčanina Gordana Matića je nastao kao rezultat temeljnog istorijskog istraživanja događaja koji se u Kragujevcu zbilo pred sam kraj I svetskog rata, a radi se o pobuni nekoliko desetina vojnika Slovaka. Oni su u proleće 1918. godine, verovatno predosećajući skorou propast K und K monarhije, okrenuli oružje na svoje pretpostavljene i bili zbog toga nemilosrdno kažnjeni. Osamdesetorici je suđeno pred vojnim sudom, a njih četrdeset četvorica su osuđeni na smrt streljanjem. Zahvalna Šumadija im je neposredno posle oslobođenja podigla spomenik sa orlom i lavovima, pa otuda i naslov ovog filma. Autor je odrastao nekoliko stotina metara dalje od spomenika i to ga je zaintri-

girao da ispriča priču o nesrećnim slovačkim vojnicima koji su u 71. puk bili regrutovani iz kraja oko grada Trenčina. Još jedno potresno filmsko svedočanstvo o besmislu rata i zločina, koje, na žalost, na tim prostorima nimalo nije izgubilo na svojoj aktuelnosti.

Verovatno najbolje ostvarenje festivala *Kako postati heroj* je po žanru komedija. Imajući u vidu da dobru komediju, a pogotovo dokumentarnu komediju, nije ni malo lako snimiti reditelj Mladen Matičević zaslužuje sve čestitke. Štaviše zaslužuje i medalju za hrabrost, jer su u filmu u stilu Vudi Alena ili Nani Moretija sprda sam sa sobom. Mladen je napunio četrdeset godina, debeo je i lenj, ogorčen na svoju promašenu karijeru i željan samopotvrđivanja. Njegov život se menja dok jedno veče ležeći u fotelji ne ugleda snimak maratonske trke. Naprasno odlučuje da postane heroj i da na proleće istrči beogradski maraton. Kamera prati njegove muke dok se priperema za isti, ali i *do or die* agoniju tokom cele trke. Uz put ga ohrabruje porodica, ali mu i odmaže rođeni kum koji se kladio protiv njega u 1000 evra. Na kraju je saobraćaj u celom Beogradu zaustavljen samo zbog njega i svi čekaju da se ponovo rodi "heroj". Heping je obeležen dodelom specijalnog priznanja heroju Mladenu i to iz ruku atletske legende Karla Luisa. Veseo i nepretenciozan film, još jedan dokaz vitalnosti srpske kinematografije u kojoj je osnovni temelj, kao uvek bio i ostao, autorski talenat.

Film *Mučenici* vankuverskog reditelja Denisa Cvitićanina završio je festival. Denis je svoja filmska znanja stekao u Vanuveru, a o njemu i njegovoj producentskoj kući *Bridge Productions* smo već pisali u *Kišobranu*. U svom novom filmu, napravljenom u saradnji sa *Televizijom Republike Srpske*, obradio je tragične događaje između 1992-1995. godine - mučenje i ubijanje Srba iz Hercegovine u logorima u Hrvatskoj i Bosni. Na festivalu je prikazan samo prvi deo filma koji se bavi zatvorom u Lori, splitskoj luci, koja je od baze JRM pretvorena u mučilište hrvatske policije. Oko 70 ljudi nije izvuklo živu glavu iz tog zatvora, a preživeli, koji su kasnije razmenjeni, pričaju pred kamerom o paklu kroz koji su prošli.

Monodramom *Prva bračna noć* u izvođenju Đurđije Živković, glumca *Srpskog pozorišta* iz Toronta, završen je martovski deo programa *Dana srpske kulture*. Rađena po tekstu Miodraga Karadžića dočarava nam patrijahalnu tradiciju ekološke države Crne Gore, a iako nije profesionalni glumac Živković je svojom ekspresivnom glumom i komičarskim darom često izazivao smeh kod publike, što je svakako bio glavni cilj ovog pozorišnog poduhvata. Na kraju, uz pohvale organizatorima, nadajmo se da će *Srpski dani kulture 2010.* biti bogatiji sadržajem, pre svega umetničkim projektima iz Srbije.